

Muhulane

Nr 1 (435)

Jaauar (näärükuu) 2026

Muhu leht

Esita kandidaate Muhu valla preemiatele!

Muhu Vallavalitsus ja Muhu Vallavolikogu ootavad 1. veebruariks 2026. a ettepanekuid Muhu valla 2025. a haridus-, kultuuri- ja spordi-preemia ning „Aasta tegu 2025“ väljakuulutamiseks.

Valdkondliku tunnustustipendiumi määramisel arvestatakse:

- * tegevuste ja saavutuste kõlajõudu Muhus;
- * Muhu nime teadvustamist väljaspool Muhu;
- * ühiskondlikku aktiivsust oma valdkonna populariseerimisel;
- * saavutusi vabariiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

Muhu valla „Aasta Tegu“ tunnustuse eesmärk on väärtustada Muhu vallale olulise tähtsusega ettevõtmist või sündmust, mis on positiivselt mõjutanud valla arengut ja tuntust aasta jooksul.

Preemiate määramise aluseks olevate õigusaktidega on võimalik tutvuda Muhu valla veebilehel www.muhu.ee/vallapreemiad.

Ettepanekud koos põhjendusega palume esitada hiljemalt 1. veebruariks 2026 Muhu valla kantseleisse aadressil Keskuse, Liiva küla, Muhu vald, Saare maakond 94701 või e-postiga kantselei@muu.ee.

Preemiad antakse üle Eesti Vabariigi 108. aastapäeva pidulikult aktusel.

Muhulaste imelised juhtumised päälinnas

Uijee Kultuurikatlas esinemishoos.

Kristjan Sisa foto

9. detsembri hommikul startis Liivalt Tallinna poole bussitais muhulasi tähtsa ülesandega tutvustada Muhu kultuuri(pärandit) laulust apurokani.

Kultuurikatla Stalkeri saalis ootas meid saalitäis huvilisi, kel soov teada saada, mis meie Muhu siis nii omanäoliseks teeb.

Olime põhjalikult ette valmistanud. Uijee koos Meelis Meräaarega laulis ja musitseeris ning Leena Pegli juhendamisel õpiti laulumänge. Külasema Kodukootud tantsijad kutsusid külalised tantsuringi, et kõik saaksid üheskoos Peeter Dudniku pilli saatel vanu Muhu tants tantsida.

Kalmer Saare fotoseeria andis ülevaate meie elust ja looduse ilust, käsitöönäituse eest hoolitsesid Alliki Oidekivi ja Kätli Saarkoppel.

Isegi oetud ja kirstud pakiti hommikul bussi peale, et luua ehedam Muhu käsitöö püüand nurgake.

Alliki tutvustas tekstiilitehnika- te ja tikandite arengu eri etappe. Põhjaliku näitliku ülevaate said külalised nii naiste kui meeste rahvariide kujunemise loost tänapäeva välja.

Muhuse maitse eest hoolitsesid Malle Mätas apurokka ja Reet Hobuskoppel õllesuppi pakkudes. Neile sekundeeris Kätli Saarkoppel värskest püütud säina äkisega muhu leival.

Ürituse jäädvustas fotodesse Kristjan Sisa. Päeva kureeris ja juhtis Mall Noormets.

Kaks tundi läks lennates, külalised huvitusid ja vaimustusid ning jagasid oma varasemaid kokkupuuteid Muhumaa ja meie kultuuriga. Küsiti retsepte ja jäädvustati telefonidesse muhumaist vaibi.

Täname Kadi Raadiot ja Saarte Häält kajastamast ning kutsujat Astrid Väizeneni Eesti Rahva- kultuurikeskusest toredata võimaluse eest!

Tänu ka meie imelisele reisiseltskonnale ning bussijuht Aarne Jõgile.

No on ikka uhke olla muhulane, eriti päälinlase pilgu läbi!

Silla Mall
Külasevast

Peretoimingud aastal 2025

Seisuga 1. jaauar 2026 elab Muhu vallas 2142 elanikku: 1147 meest ja 995 naist. Võrdluseks: aasta tagasi oli Muhu vallas registreeritud 2092 elanikku ehk lisandunud on 50 inimest. See on ilus number ja seda tahame hoida ja kasvatada!

Vanim elanik Armilda Kiik sai 1. jaauaril 102-aastaseks ja vee- dab oma vanaduspäevi Muhu Hooldekeskuses.

Eelmisel aastal sündis meie vallas 6 last. Palju õnne Morgani, Mattiase, Olli, Luca, Dominiki ja Karoliine vanematele! Eks elu näitab, kui paljude nende laste lapsepõlv ja koolitee jääb igapäevaseks Muhu saarega seotuks.

Kahjuks ei ole demograafiline olukord hea. Sündide arvu järsk kukkumine sai alguse juba 2024. aasta teisest poolaastast.

Ka meie hulgast lahkujaid oli eelmisel aastal üle viimaste aastate keskmise - kokku 41 inimest.

Mujalt saabus valda elama 50 ja siit lahkus 21 inimest. Kõige rohkem saabus meile elanikke Tallinnast (16) ja sinna mindi ka kõige rohkem - 12 inimest.

Teistest rahvustest elab meil kõige rohkem soomlasi, aga esin- datud on ka India, Indoneesia ja Portugali kodakondsusega elanik- kud.

Vanuserühmade lõikes kujunes elanikkonna jaotus järgmiseks:

0-6 aastaseid – 81
7-19 aastaseid – 193
20-65 aastaseid – 1379
66-102 aastaseid – 489

Aga aasta on möödunud ja uus tõiselt käima läinud. Soovin, et igauks leiaks alanud aastast just seda, mida ta oma ellu kõige rohkem vajab ja ootab!

Jällegi saabunud aasta uus, uued on päevad, nädalad, kuud!

Heiske Tuul
sekretär-registripidaja

ISSN 1736-289X

9 771 736 289 007

Elanike arv Muhu külades seisuga 1.01.2026

Küla	elanike arv
Aljava	10
Hellamaa	124
Igaküla	17
Kallaste	107
Kantsi	32
Kapi	29
Kesse	7
Koguva	48
Kuivastu	76
Külasema	40
Laheküla	24
Lalli	14
Leeskopa	18
Lehtmetša	33
Lepiku	37
Levalõpme	35
Liiva	144
Linnuse	110
Lõetsa	82
Mõega	25
Mõisaküla	22
Mäla	50
Nautse	28
Nurme	17
Nõmmküla	108
Oina	11
Paenase	46
Pallasmaa	20
Piiri	31
Pädaste	68
Päelda	19
Päraste	29
Põitse	33
Raagma	9
Rannaküla	23
Raugi	26
Rebaski	7
Ridasi	31
Rinsi	23
Rootsivere	38
Rässa	38
Simiste	62
Soonda	33
Suuremõisa	68
Tamse	35
Tupenurme	24
Tusti	12
Vahtraste	35
Vanamõisa	34
Viira	65
Võiküla	32
Võlla	43

valla täpsusega 10

Kokku elab vallas 2142 elanikku, 1147 meest ja 945 naist.

Detsembrikuu vallavolikogu istungitelt

8. detsembril toimunud vallavolikogu istungil kinnitati vallavalitsuse struktuur, mis koosneb vallavanemast kui täitevorgani ja valla ametiasutuse juhust ja kolmest liikmest, kellest kaks on valla ametiasutuse ametnikud ja üks valla ametiasutuse koosseisuväline. Kuna eelneval perioodil on selliselt koosnev vallavalitsus hästi töötanud, siis nii ka jätkatakse.

18. detsembri volikogu istungil toimus valla 2026. aasta eelarve esimene lugemine. Vallavanem R. Liitmäe ütles sissejuhatuseks, et jätkame väljakujunenud konservatiivset suunda, sest ajad ei ole kerged ja väike rahaline puhver tuleb olukorras kasuks. Kõige aluseks on maksulaekumine. Baasi annab tulumaks, maamaks ja riigipoolsed toetused. Üldist palgafondi on planeeritud suurendada 5%., põhitegevuse tulusid 7,5% ja kulusid 6% ulatuses. Suurematest investeeringutest on spordihalli rekonstrueerimise lõpetamine, teedevõrgu korrastamine ja kindlasti tuleb ka neid töid, mida ei oska praegu eelarves ette näha. Finantsjuht H. Alas rääkis lahti eelarve kohta esitatud küsimused. Küsiti näiteks, mis saab siis, kui makse prognoositud mahus ei laeku ja milleks kasutatakse eelarve reservfondi. Finantsjuhi sõnul on meil konservatiivne eelarve ja kui rahalisi vahendeid ei laeku, siis esimese asjana vähendatakse investeeringuid. Reservfondi kasutatakse ootamatuteks väljaminekuteks ja kindlasti mitte palkade maksmiseks. Meie eelarves on see 75 000 eurot. Muudatusettepanekud 2. lugemisele on oodatud selgituste, vajalike arvutuste ja katteallikatega 26.01.2026 aadressile kantselei@muhu.ee.

Toimus ka valla 2025. aasta 3. lisaeelarve esimene ja teine lugemine Muhu valla 2025. aasta 3. lisaeelarve maht on 325 543 eurot, aastaeelarve kogumaht 5 886 731. Suuremateks kululiikideks

on kooli infotehnoloogia projekt ja tänu soodsatele ilmastikutingimustele on saadud teha rohkem töid spordihalli rekonstrueerimisel. Palju on ka kululiikide vahelisi ümbertõstmisi.

Volikogu kehtestas lasteaia põhimääruse. Alates 1.09.2025. a jõustus alusharidusseadus. Varasemalt reguleeris seda valdkonda koolieelse lasteasutuse seadus. Alusharidusseadus sätestab, et lasteaia põhimäärus kehtestatakse lasteaia pidaja kehtestatud korras. Munitsipaallasteaia pidaja on kohaliku omavalitsuse üksus ja valla hallatava asutuse põhimäärus kinnitatakse kohaliku omavalitsuse volikogu poolt.

Elektrilevi OÜ volitatud esindaja on esitanud taotluse Muhu valla omandis oleva Tupenurme-Kallaste tee kinnisasja koormamiseks isikliku kasutuseõigusega Elektrilevi OÜ kasuks, mille volikogu otsustas rahuldada.

Kehtestati Suure väina püsiühenduse trassikoridoride teemaplaneering, mille tulemusena soovatakse loobuda üldplaneeringus konkreetsete trassikoridoride alade reserveerimisest Kuivastu ja Võiküla külas ja muuta vastavalt Saare maakonnaplaneeringut 2030+.

Tunnistati osaliselt kehtetuks Simiste küla Valka ja Valka-Lepiku maaüksuste detailplaneering. Planeeringu eesmärgiks on maaüksuste kruntimine elamuruntideks. Täna on detailplaneering osaliselt ellu viidud. Detailplaneering näeb ette kinnistute veevarustust ühispuurkaevu baasil, kuid ei ühispuurkaevu ega veetrasse tänaseks rajatud ei ole. Maamanikud on esitanud taotluse detailplaneeringu osaliseks tühistamiseks veevarustuse ja reoveekäitluse osas.

Otsustati võrandada otsustuskorras tasuta Tagavere Vabatahtliku Pääste Ühingule päästeauto Scania.

Kinnitati Muhu Vallavolikogu alatiste komisjonide koosseisud

alljärgnevalt: Arengu- ja rahanduskomisjon: esimees A. Holm, aseesimees J. Rauk ja liikmed: M. Rehepapp, A. Saaremäel, J. Vink, O. Laats. Hariduskomisjon: esimees L. Tuust, aseesimees M. Mereäär ja liikmed: M. Salum, Ü. Läänesaar, H. Härm, T. Traumann. Kultuurikomisjon: esimees K. Jõgi, aseesimees T. Traumann ja liikmed: A. Jõgi, M. Mereäär, M. Tustit. Sotsiaalkomisjon: esimees Ü. Läänesaar, aseesimees A. Jõgi ja liikmed A. Tõru, L. Tuust, J. Rääim, A. Saaremäel.

Nimetati esindajad Eesti Linnade ja Valdade Liidu üldkoosolekule ja volikokku. Muhu valla esindajateks nimetati M. Salum ja R. Liitmäe ja nende asendajateks J. Rauk ja K. Kütt. ELVL volikokku nimetati Muhu valla esindajaks A. Holm ja tema asendajaks H. Härm.

Volikogu viis vallavanema valimised. Volikogu liige M. Ling seadis kandidaadiks üles R. Liitmäe. Rohkem kandidaate ei esitatud ja nimekirja suleti. Kandidaadile küsimusi ei esitatud. Seejärel asuti hääletama. Kandidaadi poolt hääletasid kõik 15 volikogu liiget ja R. Liitmäe valiti vallavanemaks järgneavaks neljaks aastaks.

Vallavanema esildise alusel kinnitati ametisse vallavalitsuse liikmed A. Auväär, K. Kütt ja P. Tamm. R. Liitmäe vabastas volikogu liikme kohta ja tema asendajaks volikogus sai Triinu Traumann.

Volikogu kinnitas esimees M. Salumi ettepaneku määrata vallavanema töötasuks 3510 eurot kuus ja valitsusliikmetele hüvitist 350 eurot kuus.

Volikogu andis vallavalitsusele volitused alusharidusseadusega kohaliku omavalitsuse üksusele ja lasteaia pidajale pandud ülesannete täitmise korraldamiseks.

Vallavolikogu otsustas võtta vastu testamendi alusel Muhu vallale pärandatud pärandvara.

Vallavalitsuse istungitelt

2. detsember

Kinnitati korraldus piirhinna ulatuses hooldusteenuse tasumise ülevõtmiseks Muhu valla poolt ja sotsiaalhoolekandeline hüvitise määramiseks isiku hoolekandetasutuse kohamaksu tasumiseks korralduses toodud ulatuses.

Maomaniku taotluse alusel jagatakse kaheks eraldi katastriüksuseks Vahtraste külas asuv Uiemaa katastriüksus.

Väljastati projekteerimistingimused Rässa külas Antsu maaüksusele elamu ja abihoonete

projekteerimiseks.

Kinnitati korraldus korraldatud jäätmeveoteenuse hanke kohta.

Toimus infovahetus ja arutelu järgmistel teemadel: Võiküla Toomi projekteerimistingimused (merepoolse krundi osas keelduv otsus, kahele kinnistule väljastamise otsus kaalutluse alusel); piirhinna tõstmise küsimus (hooldekodu kohatasu tõuseb, sellest tulenevalt tehakse arvutused valla poolse piirhinna tõstmise otsustamiseks); Muhu tapamaja detailplaneering (edastada osapooltele ettepanek lahenduse

ja rahastamise kohta); lasteaia kohatasu soodustus (kaaluda paljulapseliste perede lasteaia kohatasu soodustust).

11. detsember

Kooskõlastati asukoht Mäla külas asuval Kuuse maaüksuse puurkaevule. Ehitusluba väljastati Liiva külas Ärna maaüksusele elamu püstitamiseks.

Maomaniku taotluse alusel jagatakse kaheks eraldi katastriüksuseks Võiküla Raudtee ja Metsa katastriüksused.

Vallavalitsuse istungitelt

Algus lk 2.

Võeti vastu ja suunatakse avalikule väljapanekule Rässa küla Põlluaia katastriüksuse detailplaneering.

Väljastati projekteerimistingimused Vöiküla Panga-Kivirahu maaüksusele elamu projekteerimiseks.

Korraldatud jäätmeveost vabastatakse talveperioodiks kaks katastriüksust.

Sotsiaalhoolekandeline hüvitena jätkatakse taotlejale eluaseme tagamise teenust, kahele taotlejale makstakse sotsiaaltoetust tehtud kulude katteks.

Päästeameti poolt on Muhu Vabatahtlikule Päästekomandole antud päästetööde korraldamiseks põhiauto koos varustusega, mis kanti korralduse alusel vallavara hulka.

Kinnitati hanke tulemused Tuha maaüksuse tuletõrje veevõtukohta projekteerimiseks.

Kooskõlastati soojuspuuraukude asukohad Raugi külas asuvalle Männarahnü maaüksusele püstitatava hoonekompleksi maakütte ehitamiseks.

16. detsember

Vallavalitsus otsustas rahuldada eluruumi üürilepingu pikendamise taotluse.

Väljastati projekteerimistingimused Nõmmkülas asuvalle Liguva maaüksusele elamu ja kahe abihoone projekteerimiseks.

Vallavalitsus on koostöös lasteaia direktoriga ja lasteaia hoolekoguga vaadanud üle ning koostanud uued määrused, millega reguleeritakse lasteaeda laste vastuvõtmist ja sealt väljaarvamist, lasteaia hoolekogu moodustamist ning hoolekogu töökorraldust.

23. detsember

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt kolm majapidamist.

Kinnitati korraldus lasteaia toidupäeva maksumuse lapsevanema osaluse kehtestamiseks.

Väljastati projekteerimistingimused Külasepa külas Ingeri maaüksusele elektriühenduse projekteerimiseks ning ehitusloa Aljava külas Matsi maaüksusel asuva elamu rekonstrueerimiseks ja laiendamiseks ning Soonda küla Roosiaugu maaüksusele püstitatava elamu seadustamiseks. Kasutusluba väljastati Linnuse küla Kallaste maaüksuse reoveerajatisel majapidamise liitumiseks ühisveevärgi ja kanalisatsioonistüsteemiga.

Maaomaniku taotluse alusel jagatakse Pallasmaa küla Jaani katastriüksus viieks eraldi katastriüksuseks.

Tänu Teeliste jõuluseikluses osalejatele!

Paenase bussipeatuse päkapikud Liivi Nelander, Maarika Parika ja Helina Puss. Kalmer Saare foto

6. detsembril toimus viiendat korda Teeliste jõuluseiklus bussikates. Külasepa eestvedamisel traditsiooniks saanud jõulumeeleolu toov ühisettevõtmene on tore vaheldus talvisele vaikelule ning võimalus oma bussipaviljoni ümbritsevate elanike koostegemisteks, et teelisi võõrustada. Seekord osalesid Muhu põhjaringi külad Paenase, Külasepa, Tamse, Nõmmküla, Kallaste, Raugi ja Lõetsa. Suured tänud kõigile teile kaasa löömast! On rõõm tõdeda, et iga bussikas oli omanäoline.

Tänukummardus ka Muhu Taksole liinitakso reisi eest!

Õhinapõhise üritusena täname kõiki toetajaid, kes kogukonna üritusele öla alla panid!

Külasepa poolt soojad tervitused oma küla rahvale, Saaremaa Zoole, Lõunaranna kalarestole, Illiku sadamale, Intsu talule, Rose SPA-le, Muhu Taksole, Muhu Pagarile jt, kes meie õnneloo

panustasid.

Jõuluseiklust kajastas Kadi raadios Tõnis Kipper ja Aare Laine (Külasepa saade).

Detsembri Muhulases jagas oma muljeid kõnesolevast päevast ka Teeline. Kasutan juhuslikult, et ajaloo huvides parandada mõned artiklis olnud ebatäpsused - Paenase ja Tamse vahel on ka Külasepa ja just Külasepa (mitte Paenase) vastrenoveeritud bussipaviljonis oli Merje Vassiljev üles seadnud näituse oma kunstikogus olevatest Bormeistrite töödest.

Uus aasta on uhkelt alguse saanud - laseme tal nüüd purjetada jõulukuuni ja seikleme siis bussikates taas...

Edukat uut aastat Lõetsa, Raugi, Kallaste, Nõmmküla, Tamse, Külasepa ja Paenase!

Korraldajate nimel

Külasepa Silla Mall

Rässa küla Põlluaia katastriüksuse detailplaneeringu vastuvõtmine

Muhu Vallavalitsus võttis 11.12.2025. a korraldusega nr 352 vastu Rässa küla Põlluaia katastriüksuse (47801:008:0690) detailplaneeringu.

Planeeringuala osas kehtib 2010. a kehtestatud Rässa küla Põllu detailplaneering, millega kavandati nelja elamukrundi moodustamist. Täna on planeering osaliselt ellu viidud. Moodustatud on planeeringujärgsed krundid (sh Põlluaia), osaliselt on rajatud planeeringujärgne hoonestus.

Käesoleva planeeringu eesmärgiks on Põlluaia katastriüksusele täiendava ehitusõiguse määramine. Lisaks olemasolevale hoonestusele soovitakse rajada veel kaks abihoonet. Samuti soovitakse muuta kanalisatsioonilahendust ning kavandada planeeringualale biopuhasti ja imbväljak. Detailplaneering hõlmab kogu Põlluaia kinnistut ning planeeringuala suurus on ca 1,25 ha.

Detailplaneeringu elluviimisega ei kaasne eeldatavalt piirkonnale olulisi mõjusid. Detailplaneering ei sisalda üldplaneeringu põhilahenduse muutmise ettepanekut. Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub 05.01.2026–18.01.2026. Detailplaneeringu materjalidega on avaliku väljapaneku kestel võimalik tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas (Muhu vald, Liiva küla, Keskuse) ning valla kodulehel: <https://www.muhu.ee/avalikud-valjapanekud>. Täiendav info tel: 453 0680, maa@muhu.ee.

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmumissagedus võimaldab). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused meilile. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressil maa@muhu.ee.

Mariliis ja Miikael Danieljantsi perre sündis 20.12.2025 poeg Dominik Danieljants.

Muhu Vallavolikogu tunnistas oma 18.12.2025. a otsusega nr 18 osaliselt kehtetuks Simiste küla Valka ja Valka-Lepiku detailplaneeringu

Muhu Vallavolikogu poolt 1999. aastal kehtestatud Simiste küla Valka ja Valka-Lepiku maaüksuste detailplaneeringu eesmärgiks oli maaüksuste kruntimine elamukruntideks. Planeering on osaliselt ellu viidud, moodustatud on 12 krunti, millest üks on hoonestatud. Detailplaneering näeb ette kinnistute veevarustuse tagamist ühispuurkaevu baasil. Reoveelahendus on kavandatud hallvee pinnasesse immutamise ning ökokäimlate baasil.

Täna ei ole ühispuurkaevu ega veetrasse rajatud.

Detailplaneering tunnistati kehtetuks Valka (47801:008:0570), Nurga (47801:008:0574), Teeääre (47801:008:0575), Kadaka (47801:008:0271) ja Raja (47801:008:0273) katastriüksuste ulatuses veevarustuse ja reoveekäitluse lahenduste osas. Detailplaneeringu osaline tühistamine võimaldab maaomanikel kasutada alternatiivseid, kaasaegsemaid ja ökonoomsemaid veevarustuse ja reoveekäitluse lahendusi ning muuta planeeringu elluviimine paindlikumaks. Detailplaneeringu osalisel kehtetuks tunnistamisel on tagatud planeeringu terviklahenduse elluviimine pärast detailplaneeringu osalist kehtetuks tunnistamist.

Muhu Vallavolikogu otsustega saab tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas ning aadressil www.muhu.ee/ Dokumendiregister

Muhu valla 2026. a kaasavas eelarvesse esitatud ettepanekute tutvustamine esmaspäeval, 12. jaanuaril 2026. a kell 13.25 Muhu Põhikooli saalis

Lisainfo <https://www.muhu.ee/et/kaasav-eelarve>

Muhu valla 2026. a kaasavas eelarvesse esitati kuus ettepanekut kogumaksumusega üle 50 tuhande euro:

Muhu spordihalli jõusaali seadmete uuendamine ja optimeerimine, esitaja Oliver Laats.

Hellamaa puhkealal külakiige ohutumaks muutmine - amortiseerunud kiige asendamine ja nelja pingi lisamine võrkpalliplatsi äärde, esitaja Keidy Jõgi.

Muhu roosiaeda lehtla ja pingikate paigaldamine ning peenarde korrastamine, esitaja MTÜ Fookus.

Muhu külade nimesildid, esitaja Janno Rauk.

Lalli ranna ujusild ja suplusala korrastus - „Puhta jalaga veest välja“, esitaja Risto Pajust.

Ujumissilla paigaldamine Oosaare puhkealale, esitaja Helbe Saksakulm.

Kõik ettepanekud osalevad **rahvahääletusel**, mis toimub volis.ee keskkonnas **12.–25. jaanuaril 2026**. Rahvahääletusel saab osaleda iga vähemalt 14-aastane isik, kelle elukoht on hääletuse ajal Eesti rahvastikuregistri andmetel Muhu vallas. Iga hääletusel osalev isik saab hääletada kuni kahe erineva endale meelepärase idee poolt.

Hääletuse tulemusena reastatakse ettepanekud vastavalt saadud häälte arvule, alustades enim hääli saanud ettepanekust. Hääletustulemused kinnitatakse vallavalitsuse korraldusega hiljemalt 6.02.2026.

Muhu valla üldplaneeringu Suure väina püsiühenduse trassikoridoride teemaplaneeringu kehtestamine

Muhu Vallavolikogu kehtestas 18.12.2025. a otsusega nr 17 Muhu valla üldplaneeringu Suure väina püsiühenduse trassikoridoride teemaplaneeringu. Teemaplaneeringu planeeringuala hõlmab võimaliku püsiühenduse trasside tarbeks üldplaneeringus reserveeritud territooriumi Kuidu- ja Vöiküla külates. Planeeringuala suurus on ligi 78 ha.

Teemaplaneeringu eesmärk on eemaldada Muhu valla kehtivast üldplaneeringust Suure väina püsiühenduse trasside reserveering ning teha ettepanek Saare maakonnaplaneeringu muutmiseks selles küsimuses. Planeeringualale ei määrata uusi maakasutuse juhtotstarbeid ning kehtima

jäävad samad ehitus- ja kasutus-tingimused nagu Muhu valla üldplaneeringus toodud. Muudatusega eemaldatakse planeeringust hetkel põhjendamata kitsendused ning tagatakse maaomani-ke võrdne kohtlemine. Teemaplaneeringu koostamine ei välista tulevikus püsiühenduse kavandamist läbi riigi eriplaneeringu menetluse.

Teemaplaneeringu elluviimisega ei kaasne eeldatavalt piirkonnale olulisi mõjusid.

Kehtestatud teemaplaneeringu materjalidega on võimalik tutvuda valla kodulehel: www.muhu.ee/uldplaneeringu-teemaplaneering

Jõulukuu ja nääraku muuseumis

Saamegi öelda aastale 2025 aitäh! Aasta lõppedes on tunne, et aeg möödus taas väga kiiresti. Muuseumil oli põhjust rahuloluks, sest külastajaid käis meil üle 10 400 ja ka kõik muud plaanid said täidetud.

Näärakuus koostame möödunud aasta aruandeid ja täpsustame uue aasta plaane.

12. detsembril toimus folkloristika suurväljaande „**Vana kannel XV**“ esitlus. Muhu Muuseum tänab raamatutegijaid Kirjandusmuuseumist! Raamatu koostasid Kanni Labi, Janika Oras ja Ingrid Rüütel.

13. detsembril oli Hellamaa Külakeskuses Luutsipäeva piduõhtu. Päevast ja selle kommetest rääkis Eda Maripuu.

13. ja 20. detsembril ootasime kõiki huvilisi muuseumisse, kus sai käia päkapikk Miku jõulurajal. Piiluda päkapikk Miku koju, meisterdada, juua sooja jooki ja ampsata piparkooki, tantsida diskot ning vaadata väikest nääriteemalist näitust. Aitäh kõigile, kes päkapikk Miku jälgis otsimas käisid ja teid oli toredalt palju, kokku 100 inimest!

Lapsed päkapikk Miku juures meisterdamas.

Jätakuvalt ootame tagasisidet Muhu kollektsionääridelt. Seni on huvi tundnud kaks soovijat. Meie soov on teha uus näitus Tooma talu rehealuses olevatesse vitriinidesse. Palun võta meiega ühendust kui sul on midagi, mis võiks huvi pakkuda ka teistele. Kirjuta või helista: muuseum@muuseumuseum.ee või 5011566 (Meelis).

Head uut aastat!

Tervitustega
Siret muuseumist

Ülevaade ühetähejuttudest

Raamatuaastale pühendatud Hellamaa Raamatukogu tähestikumäng „Ühetähejutud“ jõudis lõpule ja tähestik on otsa saanud.

Mängus osalemiseks tuli kirjutada eesti või muhu keeles jutuke või luuletus või lause(d), kus kõik sõnad algavad ühe ja sama selles kalendrikuus etteantud algustähega ja oma kirjatöö heatahtlik hindaja on lastekirjanik, psühholoog ja OÜ Ühetähejutud tegevjuht Tiina Kilkson.

Kuna esimese üheksa kuu kokkuvõte on juba ilmunud, siis jääb esitada viimase kvartali andmed. Oktoobris laekus kaheksalt osalejalt viis U- ja kaheksa V-tähega jutukest, novembris üheksalt kirjasaatjalt kuus Ö- ja kaheksa Ä-tähega juttu ning detsembris siiani neljalt sulesepalt kolm Ö- ja neli Ü-tähega ühetähejuttu. Ehk lisandub neid ajalehe ilmumise ajaks.

Aasta jooksul võitis tähestikumängust osa 32 inimest. Aktiivsemalt osaleti jaanuaris (17), mais (13) ja veebruaris (11). Kuus kirjasõpra on oma töid saatnud igal kuul, neist viis kõigi kahekümne nelja etteantud algustähega, sealhulgas noorim, 8-aastane Oskar Tiidovee.

Kaastöid saadeti kokku 181.

Enim töid laekus jaanuaris (23) ja mais (19). Populaarseimad tähed olid A, K, H ja P (vastavalt 17, 12, 10 ja 10 jutukest). Tagasiside põhjal osutus kõige raske- maks algustäheks Ö, millega tegusõnu napib.

Eesti Raamatu Aasta 2025 lõpetatakse pidulikult emakeelepäeval, 14. märtsil 2026. Samal päeval on tähestikumängus osalejad ja kõik huvilised oodatud kell 11 Hellamaa Külakeskuse saali, et koos Tiina Kilksoniga kuulutada tähestikumäng „Ühetähejutud“ pidulikult lõp- nuks ning premeerida tublisid kaasalööjaid.

Tuhat tänu tublidele tähestiku- mänguritele! Asjalikku alanud aastat!

Anu Kaljuste
Hellamaa Raamatukogust

Äri võimalikkusest Muhus talvekuudel

Ilus paks lumi on maas ja iga-päevase elamise sisuks on saanud lume lükkamine ja ahju kütmine. Aeg-ajalt liigub vaevaliselt lumes mõni jalakäija, praamiautode rodu on jäänud lühemaks, äride aknad on pimedad ja kõik oleks justkui talveunne jäänud.

Aga Muhu majas siravad talvi-sest vaikelust hoolimata Kahverjani kohviku tuled ja just nüüd on eriti mõnus, et on koht, kuhu saab tuisu ja külma eest sisse põigata. Kahverjan on kahe aastaga tõestanud, et söögikohta on võimalik ka aastaringselt lahti hoida.

Kohvikupidajad Marek Tustit ja Siiri Augva on mõlemad pikki aastaid restoranisektoris töötanud, Siiri Viru hotellis, Marek reisilae-vadel. Seega kohvik Muhus on varasemate tööpaikadega võrreldes nagu elevant ja sääsk. Kuid just väikse käibega koha pidamine võib vahel olla suurem väljakutse.

Marek ja Siiri Mareki vanavanemate koju Muhumaale päriseks kümme aastat tagasi. Peale koroon-aaga tekkis võimalus Muhu majas kohviku avamiseks, kuid enne peeti ikka põhjalikult aru ja tehti kalkulasioone. Söögivalmistamine on paarile olnud suur huvi ja kirg, ehkki päris kokakoolis pole kumbki käinud. Siiri sõnul oli algul ka väike kartus, kuidas klientidele toit maitseb.

„Meil oli kolm põhiasja, millega arvestasime, ja kahega neist panime pusse,“ mõnab Marek. „Peaegu täpselt arvestasime küllastajate hulga – umbes 100 inimest päevas. Mõõda aga panime esiteks sellega, kui arvasime,

et inimesed tahavad kohvikus olla ka õhtuti. Tegelikult eelistavad Muhu inimesed suvel õhtuti olla kodus, koos sõpradega grillida-saunatada. Teiseks ei osanud arvata seda, et inimesed ei võta enam söögi juurde jooki. Mitte ainult alkoholi, vaid ka mahla, limonaadi jms.“

Samas märgib Siiri, et näiteks lätlased-leedulased võtavad märksa sagedamini ka jooki toidu kõrval ja üldse on Balti naabritest väga suur abi: „Lätlased on üldse meile väga kallid kliendid. Lisaks suvekuudele liigub neid ka talvel ja meil on tekkinud juba mõned püsikliendidki. Nii on üks leedulaste seltskond juba suveks broneeringud teinud. Talviti tellitakse ka eraürituste laudu ja see on samuti meile väga oluline. Siis teeme süüa tellimuse peale. Meil on tööl ka kokk, seegi muudab meie elu palju lihtsamaks.“

Kohalikest klientidest annavad praegu tooni spordihalli ehitavad töömehed.

Ümberkaudsetele töö-inimestele mældes on kohvikus 7-eurone päevapakkumine. „Pakume rohkem sealihha, sest eelistatakse lihtsamaid ja kodusemaid toite. Täna näiteks läksid väga hästi räimepihvid. Aga lisasime selle nimetusse lisaks juustutäidise, see tekitas inimestes huvi. Nimetus on vahel väga tähtis. Näiteks ei maksa nimetada ühepajatoitu ühepajatoiduks – see meenutab nii mõnелеgi lapsepõlvtraumasid. Aga kirjuta näiteks hautatud liha kõõgiviljadega – siis on sellel rohkem minekut.“

Marek Tustit ja Siiri Augva naudivad seda, mida teevad.

Nagu äris ikka, tuleb vahel jooksvalt plaane muuta vastavalt sellele, millised asjad toimivad. „Oleme lühendanud lahtioleku aegu ja sel talvel on pühapäeviti kohvik suletud, sest elu näitas, et küllastajaid on lihtsalt liiga vähe, et uksi lahti hoida,“ ütleb Marek.

Ka menüüd on algsega võrreldes palju muudetud ja just sel moel, et inimesed saaksid söögi soovi korral võimalikult ruttu kätte. „Näiteks praamile minejate jaoks on oluline just see, et viie minutiga toidu kätte saaks. Üldiselt aga on meil ka suvel ooteajad kõige rohkem paarkümmend minutit, välja arvatud siis, kui maja on pilgeni rahvast täis ja mina üksinda köögis,“ selgitab Siiri.

Kui üles lugeda kõikvõimalikud maksud, tööjõukulu ja hüppeliselt tõusnud toiduainete hinnad, siis peab see kajastuma ka toiduportsjonite hinnas. „Eks mõned eeldavad ka seda, et kui tuled maale, siis on kõik siin väga odav. Tegelikult ongi meie kohviku hinnatase siiski veel alla keskmise. Et omadega välja tulla, tuleb

väga täpselt planeerida, kust ja kui palju toorainet osta ja selleks kasutame erinevaid hulgimüüjaid. Pidevalt peab pakkumistest olema hea ülevaade ja umbropsu ei saa toimida. Samuti ei ole mõtet liiga kallist toorainet osta, sest keskmise kallimaid praade ostetakse üldjuhul vähe,“ ütleb Marek.

Kahverjani kogemus on näidanud, et Liiva on söögikoha pidamiseks hea koht ja turismihooajal jagub küllastajaid kõigile. „Tore on, et siin on erinevat tüüpi söögikohti. Kiirsöök sobib maanteeäärsesse külla väga hästi, samas on hea, et siin saab ka näiteks trendikamat toitu ja JJA pakkus lausa gurmeed. Samas peab arvestama, et tippahooaeg on väga lühike, praktiliselt poolteist kuud.“

Praegu pole küll Kahverjanis hordide kaupa rahvast, kuid seevastu suur privileeg end rahulikult ja hubases õhkkonnas maitstva söögiga poputada.

Jana Rand

Puud ju kõnelevad!

Naabrinaine maal teadis rääkida, et eriti palju pooppuid kasvavat Sõrvemaal. Ja see olevat sõrulaste püha puu, mida nad kutsusid ja kutsuvad veel kahe nimega: poobus ja papipuu.

Poobus on üldse üks tavaline sõnatuletis. Aga papipuu? Pooppuu on tugev puu. Kui mõnikord öeldakse, et tugev nagu papist, siis näib see kehtivat just selle puu juures.

Pooppuu on väga rikas puu. Ja milles ta rikkus on? Aga selles, et ta on igal aastaajal ilus. Kevadel suvel on poobuse lehed hõbedased. Sügisel on marjad oranžpunased. Talvel on tema haabitus (võrakuju) ilus, omanäoline.

Pooppuu marju armastavad süüa lapsed ja sõrulased kasutavad neid söögitegemisel rosinat asemel.

Ka see on selle puu rikkus.

Naabrimemm Ella meenutas, kuidas ta noorena Sõrves heina käis tegemas ja kuidas ta seal pooppuu marju sõi.

„Sa aeg! Või sul pooppuu omast käest võtta!“ Ja tulime siis üle aasa teepervale ning ma näitasin pooppuud memmele. Ja ütlesin talle, et panen selle pooppuu nimeks Ella. Küll võttis see naabrinaise muiku!

Sõrvemaal ehitatavat just sinna oma kodu, kus kasvab pooppuu.

Millest võib Liiva küla meile jutustada? Liiva on peaaegu tühjaks läinud küla. Kes läinud linna elama, kes jäänud sõtta, kes jõudnud oma eluga välismaale. Naabrimemm Ella elas 94. aastani.

„Puud on kenad küll. Aga meil on mõned liiga maja lähedal. Tormiga võib igasugu asju juhtuda... Tead, mulle toovad pooppuud noorusea meelde. Selle kolhoosiaa, kui jah Sõrves heinal köisime. Ja kui tark oo ikka inimene, kes loodust vähegi hindab. Ta nimetab puid pühaks.“

Vahel tuli Ella enne Kokale tulekut pooppuu juurest läbi ja rõõmustas selle üle kui väike laps.

Mõned aastad tagasi, kui Vilsandilt tuli torm „Ingo“, jalutas naabrimemm kartlikult Kokale. „Mu lemmikpuu vana vahtra küljest murdis tuul suure oksa. Jah, loodus hirmutab inimest. Kas su pooppuu peab vastu?“

Läksime kohe pooppuud üle vaatama. Oli omal kohal. Vanad männid ja pärnad seltsiks. Aga see kõige suurem pihlakas oli hädas. Sidusime talle suure roika külge. Ja läksime väiksesse majja kohvile. Seal meil alles puudejutuks läks.

Ella tunnistas, et tunneb puudest suurt seltsi. Ta elas üksinda, koer Muki igapäiseks ainsaks seltsiliseks. Iga torm toonud temassegi tormi. Tore pojapere aga käinud ka tihti seltsiks.

„Ingo“ rahunes õhtuks. Läksin memmele külla, et näha, kuidas torm Ella lemmikpuud sakutas. „Sedaviiti ta mul kaobki,“ tõstis Ella tormimurda oksa aia äärde. „Või kaon pühaks...“

„Mõni inimene kadestab puid. Et nad nii kaua vastu peavad. On ju ligi 400 aasta tammesid.“

Näiteks meil linnast eemal Loodes on ju nende tammik. Austusest puude ja inimeste vastu on kuressaarlased aja jooksul loitsinud võimsad puud inimeste nimeliseks. On kuulsa keeleteadlase Johannes Aaviku ja muusik Joosep Aaviku tamm. On kunstnik Eerik Haameri tamm.“

„Kuidas sinu inimeste nimelised puud elavad? No Suur Tõll on sinul võimas. Aga Fred Jüssi kask on alles noor nagu Heli Läätsel pühendatud granaatpihlakas?“ küsis Ella.

Ja ma hakkasin naabrimemmele lugema oma puude kohta kirjutet luuletusi. Sealt läks meie jutt lemmikpuude juurde.

Tunnistasin, et minul on lapsepõlvast saadik lemmikuks kastanipuu. Ellal iidne vaher. Ja nendegi maailmast jätkus meile juttu.

Ja siis sel „Ingo“ - tormisel õhtul kirjutasin luuleread: olgu head või olgu halba, pooppuu elust palju teab...

Puud ju kõnelevad!

Enda Naaber Nipsust

Muhu matkapäevad ja sammuvõistlus

Muhu vald on 2026. aastal veel suuremaks eeskujuks valdade üle Eesti, sest sammuvõistlus vältab terve aasta!

Muhu sammuvõistlus on jagatud kolme etappi, esimene etapp algab 1. jaanuaril 2026 ja kestab kuni 30. aprillini 2026.

Võistluse kokkuvõttes selguvad taas, kes rohkem samme teinud ja neid ootavad ka auhinna. Sellele järgneb teine etapp ning kolmanda etapiga lõpetame aasta.

Sammuvõistlusega seotakse 2026. aastal Muhu matkapäevad, millest esimene toimub juba 25. jaanuaril.

Matkapäevadel sammume läbi Muhu külade, saame teada, millised kuulsad inimesed on siin

elanud ja millist uhket meistritööd teinud. Igal sammul on meie ümber ajalugu ja võimas pärand!

Jaauarikuu matkapäeval käime läbi Kallaste, Raugi ja Vahtraste.

Matkapäeva lõpetamine toimub mugavas ja sooja toas, kus jooma sooja teed ja arutleme peremärkide üle. Jaauarikuus on meile vaimunõuga abiks Muhu Muuseumi direktor Meelis Merreäär.

NB! Sammuvõistluse I etapiga saab FitSphere äpis juba liituda, sammude lugemine algas 1. jaanuarist.

Kätli Saarkoppel
kultuurijuht

Lumised matkarajad kutsuvad.

Kalmer Saare foto

Uuest aastast saab praamidil soodustust uutmoodi

Käesolevast aastast saavad parvlaeval sooduspiletiga sõita need inimesed, kelle ametlik elukoht on 1. jaanuari seisuga saartel.

2025. aasta lõpuni kontolliti elukohta pileti ostmise hetkel ehk näiteks kui olite end Saaremaale või Muhusse sisse kirjutanud, saite kohe ka Virtsu–Kuivastu liinil soodustust kasutada. Uuest aastast võib ennast millal tahes saartele sisse kirjutada, kuid sooduspileti saab osta alles järgmise aasta 1. jaanuarist.

Muudatus rakendub liinidel Virtsu–Kuivastu, Rohuküla–Heltermaa, Sõru–Triigi, Sviby–Rohuküla, Kihnu–Munala, Munala–Manila, Ruhnu–Munala, Ruhnu–Pärnu, Ruhnu–Roomassaare ja Laaksaare–Piirissaare.

Muudatus puudutab nii reisijate kui ka sõidukite sooduspileteid.

Muhu maleturniiri lõpetamine

17. jaanuaril kell 13-16 toimub Hellamaa külakeskuses Muhu maleturniiri 3. etapi ja hooaja lõpetamine!

Mängule registreerimiseks palun helistada telefonil 2307 1949 või registreerida end ise lingi kaudu:

<https://tinyurl.com/muhumale3etapp>

Muhu maleturniir on jõudnud lõpusirgele

Muhu maleturniiridel on seni osalenud üle 20 malehuvilise.

Margit Korotkova foto

Muhu saarel toimus möödunud sügisel 2 kiirmalevõistlust, kus osalejaid oli vastavalt 13 ja 8. Rõõm on tõdeda, et mängijaid on olnud vanuses 5 kuni 64, suurema osa moodustasid võistlejad vanuses 8-12.

Noortel on huvi male vastu silmatorkav, kuid vähese kogemuse tõttu jääb veel vajaka malemängust süvisi arusaamisest. Samas võib kindel olla, et need malesõbrad, kes leiavad aega ja tahtmist sellesse mängu rohkem süveneda, on eeldusi ka headeks tulemusteks tulevikus.

Peale kahte etappi on liidriks Tõnu Noormets, kel on 30 kohapunkti. Talle järgnevad koolinoored Silver Ots 16,5 ning

Linda Kõll ja Markus Jüri Umal võrdselt 14,5 kohapunktiga. Head võimalused esikolmikusse tõusta on ka seni vaid ühel võistlusel osalenud Rait Otsal ja Kaur Kõllil, kel on vastavalt 12 ja 10 kohapunkti.

Võistlusjuhendi kohaselt läheb igal maletajal arvesse kaks paremat tulemust.

Võistluse viimane etapp koos

Senini on võistluse liider Tõnu Noormets, kes on alistanud kõik oma noored vastased.

Margit Korotkova foto

paremate autasustamisega toimub 17. jaanuaril kl 13.00 Hellamaa Külakeskuses, oodatud on kõik malehuvilised.

Marko Siil

Saaremaa Maleklubi president

Meeleolupiltide korje Paul Kerese 110. sünniaastapäevaks

Arstitudengite malemäng Tartu vanalinna.

Kaspar Plaati foto

inimesi üles Kerese sünniaastapäeva auks malepartiid mängima.

Jäädvustusi malemängust oodatakse selle kõikvõimalikes erivormides – olgu vastaseks sõber, pereliige, arvuti või mängija ise.

Kogutud fotod annavad võimaluse uurida, kuidas eestlaste maleharjumused ja mängukeskkonnad ajas muutunud on ning millisel kujul elab edasi Paul Kerese pärand.

Kerese sünnipäevaks peetud partiist tehtud pilte oodatakse ERMi Pildiaita kuni 7. veebruarini. Foto lisamisel tuleb „Teema“ alt valida rubriik „Maleta naabriga!“. Pildiaidast leiab täpsemad juhised ja üleslaadimise tingimused.

Kõige erilised jäädvustused valib žürii välja veebruarikuu jooksul, fotode autorid saavad endale ERMi pääsmed. Võitjatega võetakse ühendust Pildiaita sisestatud e-posti aadressi teel.

Eesti ajaloo tuntuimale maletajal on 7. jaanuaril 110. sünniaastapäev. Kerese mälestuse hoidmiseks oodatakse inimestelt ERMi Pildiaita jäädvustusi malemängust. Žürii valib parimad pildid ning jagab välja sümbolised auhinnad.

2016. aastal, mil tähistati Kerese 100. sünniaastapäeva, kutsuti suurmeistri sünnipäeval inimesi oma malepartiid jäädvustama ja Eesti Rahva Muuseumi (ERM) Pildiaita laadima. Ka sel aastal kutsutakse

Mõegaküla talud ja inimesed

Mõegakülas on inimesed elanud juba aastatuhandeid, mida tõendab siinsetelt maadelt leitud kivikirves. Küla vahetus naabruses on tähtis pühapaik ja matmiskoht Leedumägi, kus varem olivat heinamaarjapäeva laupäeval leedutuld põletatud. Kas tuli andis mäele nime või mägi tulele, pole teada.

Jean Baptiste Holzmayer, kes Saaremaa muinsustega 19. s. II poolel tegeles, seletas, et *ledung* oli rootsi sõjaväe laagrilõke. Siia oli maetud ka üks suurt kasvu sõdalane püsti (st istuvas) asendis, mis oli viikingite komme. Mehel olnud tugevad luud ja habe, mõök võöl ja kuldsõrmus sõrmes. Koduloolane Rehepapp arvab ka, et Mõegaküla nimigi on viikingiajast. Võib-olla on lisaks Kuivastu lähedusele ka viikingite veri ajendanud Mõegaküla mehi Kuivastu mässust osa võtma, kus 9 kaotas oma elu.

Mõegaküla vahetus naabruses oli Killu kõrts, mille kohta on leed seoses Lalli Tooma Antsuga, kes paistab suure osa oma ajast kõrtsides veetnud. Raha saab kõrtsis teadagi kiiresti otsa ja rahvas mäletas veel hulk aega, kuidas Ants viinarahha hankis. Nimelt kui üks härra kõrtsi tuli, päästis Ants ta hobuse lahti ja ajas minema. Ise läks kõrtsi härrale teatama, et hobune lahti ja pakkus ennast hobuse püüdjaks. Tasu eest sai hulk aega kõrtsis keelt kasta.

Teine kord vedas Ants kihla, et ta paneb Tunzelmanni nimelise kohtunikuhärra, kes oli tuntud oma kõrkuse poolest, endaga juttu ajama. Ants läks Tunzelmanni juurde ja ütles, et Aderkassi härra on surnud. Tunzelmann ühmas, et mis uudis see siis on, seda teab igaüks. Ants vastu, et härra olla kolm päeva pärast surma naba kaudu hinganud. Tunzelmann urises seepeale: „Hull mees,“ aga Ants oli kihlveo võitnud.

Mõegaküla nimetatatakse esimest korda 1645. aastal seoses Muhu ja Saaremaa Rootsi võimu alla minekuga. Vanimad nimed on Tusti ja Maasi. Pärast Võlla mõisa asutamist Urraka ehk Horyacki (Orjaku) maadele toodi seal peresid Mõegakülasse. Võib olla on Tusti nimi seal pärit. Tusti küla on asutatud ilmselt Mõegakülalt pärit inimeste poolt. Juba 1674. aastal Rootsi aja lõpus oli Mõegakülas 8 talu, aga Põhjasõja elas üle ainult Jüri-Jaagu, mis 1713. aastal kandis nime Maasi ja peremehe nimi oli Toomas. Teised Mõega talud taasasustati 18. sajandi jooksul. 1756. aastaks oli enamuse põlistalused juba olemas: Tooma, Aadu, Tooma-Andruse, Jüri-Jaagu, Tõnise, Jaagu, Tähvena,

Mardi, Andruse-Mihkli. Need talud kuulusid kuni 19. sajandi mõisamaade korrastamiseni viiele mõisale. Seejärel läks kogu Mõegaküla Kantsi mõisale.

Mõegakülas elas 1858. aastal 113 inimest (Muhus elas siis 4060 inimest). 1901.a. oli Muhus 7206 ja Mõegakülas 203 inimest. Pärast I maailmasõda hakkas Muhu elanike arv kiiresti vähenema ja II maailmasõda ja sellele järgnenud ainult kiirendas küla tühjenemist. 1975.a. oli Mõegakülas 53 elanikku, 1999. aastal 31 ja tänava jaanuaris 24 inimest.

20. sajandi viimasel veerandil oli Mõegaküla kõige tähtsamateks taludeks Mäe ja Mardi. Mäed tunti sel ajal Tammisaare turismitalu nime all. Mäe koha rajaja Ivan Maas oli Jüri-Jaagult. Ivanil oli 6 poega. Ilmselgelt oli ruumi vähe ja Leida Maasi/Tammisaare isa Ivan (1906-1961) plaanis Sillamäe koha rajada suure silla ehk Kuressaare - Kuivastu maantee äärde.

Sõja ja muude vapustuste tõttu jäi Muhusse ainult Ivan, kellest sai Muhu ja Orissaare miilits. Tundub, et Ivan oli silmapaistev ja meeldejääv tegelane. Temast kirjutab Debora Vaarandi, kellega Ivan tahtis tol ajal populaarsest Straussi operetist inspireerituna nn Veneetsia ööd korraldada. Teine meenutus on seoses Juhan Smuuli nn autopesemisega Väikses väinas. Ühe versiooni kohaselt tuli Ivan Toomale, kus Juhan oli voodis teki all. Ivan hakanud teda küsitama, Debora olevat teda noominud, et mis ta piinab vaest Juhanit. Teise variandi kohaselt tuli Ivan vaatama, kuidas Juhaniga lood on, sest kartis kõige halvemat.

Leida teine abikaasa oli Tehumardil ja Koguval kaptenina sõitnud Audru vallast pärit Väino Tammisaar.

Ettevõtlike inimestena hakkasid nad nõukogude aja lõpul söödapeeti ja porgandiseemet kasvatama. Uute aegade tulles kasvatati porgandit peeti, broilereid ja kapsast, mis 1992. aastal Peterburis 2 traktori vastu vahetati.

Leida ja Väino olid Muhu esimesed turismitalu pidajad. 1991. aastal võeti vastu 12 gruppi, teisel 46 ja hiljem isegi 200. Esialgu tehti seda lageda taeva all. Võõrustati ka tähtsaid ametiisikuid, ka president Lennart Meri on seda külastanud.

Suurepärase heakorraga talu pärjati kauneimaks turismitaluks. Kuna gruppide toitlustamine oli väga ajakriitiline tegevus ja sageli juhtus, et nälgjased turistid jõudsid enne kohale kui midagi lauale panna oli, (ükskord leidis

pererahvas saunast tulles, et õu on juba rahvast täis), siis rajati muljetavaldava ekspositsiooniga muuseum, kus nälgjased turistid said aega parajaks teha.

Tähvena talu on rajatud Hellama kupja Tõlbi Jaagu poja Tähvena poolt. Tähvena järglased viidi Võikülla, kus nende perekonnanimeks sai Pärtel ja Lehtmetse Tähvenale, kus perekonnanimeks sai Mägi. Ka Raegma Kustalt pärit Koddoo perekonnanimega pere asus Tähvenalt Aru vabadikukohale, kus järeltulijatest Mihailist ja Feodorist said kuulsad sepad ja vokimeistrid. Alates 19. sajandi keskelt on Tähvena Pallasmade käes.

Tähvenal sündis, elas ja suri Muhu elupõline kooliõpetaja Vaike Pallasma.

Ka **Mardi** talu võis juba Rootsi ajal olemas olla. 1767. aastal viidi selle elanikud Raegma, kus said perekonnanimeks Jürjestaust ja Võikülla, kus said nimeks Laast. Mihail (1805-1864) Kodo ja tema poeg Aleksi (1847-1876) olid õigeusu tuleku järel Võlla koolimeistrid. Koolimaja hoone toodi hiljem Võllast Mardile. Sel ajal toimetas Mardil Jaan Paikas, kelle tütar Maria abiellus Vassili Kirsiga Saaremaalt ja nende poeg Artur abiellus Kihelkonna tüdrukuga Virvega. Arturi ja Virve poeg Heikki oli esimesi talude taastajaid nõukogude aja lõpus.

Virve Kirs on kirjutanud mälestused sellest, kuidas Artur (Arti) 1944.a. Saksa mobilisatsioonist kõrvale hoidis ja end kodus varjas. Kui teda Kuressaarde komisjoni kutsuti, siis ta sinna ei läinud, vaid hakkas kodus talli nurka punkrit kaevama. Punkri suurusks sai 1,5x2 m ja õhuauku ette lapiti puupinu. Sees oli elektrivalgus. Sissepääs punkrisse oli lamba söötme all, aga Arti ilma abita välja ja sisse ei saanud. Kui suures hädas seda tegi, tõmbas selja nahatiks ja teinekord murdis kaks ribi. Kui keegi külast tuli, tuli märguandeks koera hüüda.

Mardi naabertalu **Jaani** rajanud Toomalt ehk Tustilt pärit Ivan Väli oli purjelaeva kipper. Tal oli kahe naisega esimesest abielust 6 poega ja teisest 9 tüdart. Pärast teise naise surma, kui Ivan oli juba ligi kuuekümmene, läinud ta uuesti kosja. Hallid juuksed oli ta seks puhuks joodiga ära värvinud, aga väljavalitu vana meest ja tema lastekarja, kellest noorim alles kolmene, sellest hoolimata ei tahtnud.

Tema kahest pojast said samuti meremehed. Aleksander jäi pärast sõda Ameerikasse ja saatis öde Akiliinale, kes nooremad õed üles oli kasvatanud, Volga. Mis sellest Volgast sai pole teada, aga selle

Aleksander Väli Jaanilt.
Eesti Vabaõhumuuseumi foto

tarvis ehitatud garaaž on alles. Ukse ees kasvab juba päris suur kask, nii et Volga pole seal juba ammu välja sõitnud. Akiliina autot juhtida midugi ei osanud.

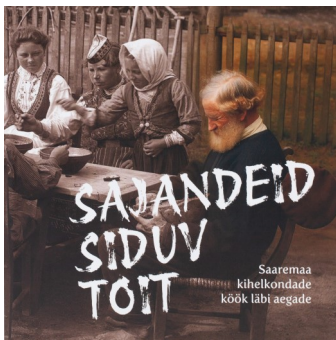
Tusti ehk Tooma inimesed said perekonnanimeks Aru, aga juba 19. sajandi algusest sai seal peremeheks Hellama Tõlbilt pärit väimees Jaak, perekonnanimega Väljas/Väli. Madis Väli ostis koha 1884.a. päriseks, pärandas selle pojapojale Mihklile. Mihkel läks Ameerikasse ja tuli korra tagasi, et Rootsivere Antsu Tõniselt Riina Noor naiseks võtta. 1937.a. läks ka Riina Ameerikat vaatama, aga tagasi enam ei saanud. Talu eest pidi hoolt kandma Paenase Kunnilt Padacitele kasulapseks võetud Matvei Ots, kellele pärast sõda tuli koduväikes Männiku Jürilt Erich Tuulik. Reformiga tagastati maa Väli Silla Mihkel Toomile, kelle ema oli Mihkel Väli öde. Jürigen Ligi rentis seda suvitamiseks, enne kui Värskasse endale maja ehitama hakkas.

Aadu talu on ilmselt Toomaga samal ajal asutatud, kuid vahepeal tühjaks jäänud ja 1731 uuesti Toomalt tulnud Oadi poolt taastatud. 20. sajandil jagati talu tütarde/väimeeste vahel. Juuli Tuust (s 1908 Väli) asus koos tütreaga Lihulasse ja suri seal 100-aastasena. Poeg Pavel asus Orissaarde. Ta oli elupõline sidetöötaja ja pääses seetõttu kõikidest väeteenistustest. Aadule asus pärast sõda Menander Toomi pere.

Tõnise, mille nimeks varem oli Loeta, mis on samuti huvitav toponüüm, on praeguseks kadunud. Viimane peremees Timofei Pere sai 1941. lahingute ajal surma, kui maja sai pommitabamuse.

Jüri-Jaagu oli ainuke Mõega talu, mis Põhjasõja üle elas. Peremees oli 1713. aastal Maasi Toomas. Peremeeste Jüri ja Jaagu järglaste perekonnanimeks sai Maas, mis on väga vana nimi. Elumaja viidi 1985. aastal Vabaõhumuuseumi, kus seda igaüks saab seest ja väljast vaatamas käia.

Eda Maripuu,
Muhu Muuseum

Raamatu esikaas.

Raamatu autor Õile Aavik.

TULE KUULAMA!

Ükski armastus pole siiram kui armastus toidu vastu. /G. B. Shaw

Raamatu "Sajandeid siduv toit" tutvustamine
Reedel, 16. jaanuaril kell 18.00-19.30
Hellamaa Külakeskuses
Raamatu koostas Õile Aavik

Saaremaa kihelkondade köök läbi aegade.

Saaremaa pärandtoitu tutvustav raamat aitab talletada ja tutvustada meie toiduajalugu kogu Eestis, mitte ainult Saare- ja Muhumaal. Eesmärk on innustada kohalikku kogukonda ühistegevusteks läbi pärandkultuuri ja tõsta kogukonnaliikmete eneseteadlikkust ja rolli Saaremaa külastele uute maitseelamuste pakkumisel, kasutades kohalikku toorainet ja traditsioonilist toiduvalmistamist. Lisaks retseptidele toome saarlasteni ka persoonilugusid, läbi mille jõuab ajalugu tänapäeva.

Korraldaja: MTÜ Meremaa, tel 5289760

Kirguteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Koguduse hooldajaõpetaja Hannes Nelis, tel 529 1881.

Pühapäeval, 11. 01 kl 14 missa (kirikus).

Pühapäeval, 25. 01 kl 14 missa (kirikus).

EAÕK

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus;
Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus:

Jooksvaid teateid liturgiaste toimumise kohta leiate Facebook-is: „Õigeusu kirik Muhumaal“.

Eesti Kristlik Nelipühi Kirik (EKNK) Muhu kogudus
Hellamaa külakeskuses:

7.01 kl 18.30-20.30 Kena Sõnumi õhtu.

14.01 kl 18.30-20.30 Kena Sõnumi õhtu.

18.01 kl 16.00-17.30 Jumalateenistus. Peale jumalateenistust kaetud kohvilaud. Jumalateenistusega samal ajal toimub lastetund.

21.01 kl 18.30-20.30 Kena Sõnumi õhtu.

28.01 kl 18.30-20.30 Kena Sõnumi õhtu.

Küünlakuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Ully Õun 91 (2.2)
Maie Keskküla 90 (28.2)
Väino Mätas 88 (2.2)
Elve Abe 86 (6.2)
Are Noorhane 85 (20.2)
Eha Tuulik 84 (2.2)
Elvi Metsniit 84 (27.2)
Saima Kipper 83 (18.2)
Ulvi Kiho 83 (26.2)
Kati Peegel 82 (18.2)
Arvo Peegel 81 (21.2)
Aita Tamm 80 (14.2)
Eda Golovko 80 (21.2)
Gerda Väärtnõu 80 (24.2)
Lia Lehto 70 (7.2)
Vello Maltis 70 (8.2)
Aivar Ots 70 (14.2)

Mati Auväärt 70 (24.2)
Meeli Auväärt 70 (27.2)
Viivi Saks 65 (2.2)
Aarne Juurma 65 (16.2)
Meelis Maripuu 60 (12.2)
Marge Saarelaid 60 (26.2)
Raimond Nau 60 (28.2)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Noorpaar ostab elamumaa, haritava maa, vana talukoha. Pakkuda võib kõike.
Tel: 5855 5575

EAKATE võimlemine
Teisipäeviti
kell 14.00
Hellamaa
Külakeskuses
Juhendaja:
MALL NOORMETS
ühe korra pilet 5.-,
viie korra pilet 15.-
info tel 5307 1949

Ujumine Leisi kooli ujulas 2025/2026

UJUMA!
Kolmapäeviti kell 19.00-20.00
Pilet (alates 01.11.25)
10 eurot kord,
sooduspilet 6 eurot kord.
Sõit valla bussiga.
Liiva kiriku parklast kell 18.00

Info telefonil 5303 1949,
e-post: kultuur@muhu.ee
Anna oma tulekust teada!

Eesti Vähihiit ja Viljandi Haigla

KUTSUVAAD RINNAVÄHI SÖELUURINGULE

2026. aastal on rinnavähi söeluuringule kutsutud ravikindlustatud ja ravikindlustamata naised sünniaastaga 1952, 1954, 1956, 1958, 1960, 1962, 1964, 1966, 1968, 1970, 1972, 1974, 1976.

SAAREMAA

KURESSAARE
Tallinna tee,
Maxima parkla

MUHU
Liiva Coop
kaupluse parkla

26.01-06.02

09.02-11.02

12.02-13.02

ORISSAARE
mnt. 28. Coop
kaupluse
parkla

BRONEERI AEG E-R KELL 8-16 ☎ 600 3155

Järgmise Muhulase materjalid on teretulnud **30. jaanuari** õhtuni.

Toimetab Jana Rand,
tel: 5523 896, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub üks kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 450 eks.
Hind 50 euro senti

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

19. detsembril 99-aastane **Oskar Saarkoppel**
28. detsembril 98-aastane **Silvi Grigorovitš**

Tunneme kaasa omastele!